

Teixir el **canvi** en un marc perifèric i dependent

L'ocupació és un dels grans reptes que haurà d'afrontar Galícia els pròxims anys. El creixement econòmic experimentat des de la mort de Franco xoca avui amb un panorama dessolador, malgrat les possibilitats humanes i tècniques. El futur amaga algunes respostes a aquests problemes, i un canvi polític en les estructures de poder podria ser el millor camí per trobar-les.

Protestes a Santiago de Compostela per la falta d'acords pesquers amb el Marroc.

No hi ha cap mena de dubte que a Galícia en els últims vint anys han millorat molt les carreteres, han crescut les ciutats, s'han modernitzat algunes indústries, hi ha empreses que competeixen en bones condicions en el mercat internacional, i l'economia creix a bon ritme, sobretot en l'última dècada. Amb totes aquestes dades i a primera vista, qualsevol podria pensar que tot va bé. Però no és així. Com en tantes altres situacions i tants altres llocs del món, només es tracta d'un reflex parcial i distorsionat d'allò general, de la totalitat.

Necessàriament, per parlar de com està un país, pel que fa al tema econòmic, cal tenir en compte fonamentalment les dades socials, perquè, al remat, la finalitat última de l'economia ha de ser la millora de la qualitat de vida de la persona, o de la societat si parlem d'una nació determinada. És per això que, més enllà del fet que l'economia de Galícia haja

anat creixent en les últimes dècades en xifres molt similars a les de la resta de l'estat espanyol —encara que després ho matisaré—, el ben cert és que en termes socials i laborals les dades no poden ser més negatives, i si continuen, preocupants per al futur de la gran majoria de la població, les classes socials menys afavorides: treballadors, autònoms, petits empresaris, pensionistes...

Emigració i altes taxes d'atur.

Possiblement el símptoma que millor reflecteix que alguna cosa no funciona bé a Galícia és que milers de persones emigren tots els anys a Canàries, les Illes Balears, Madrid o determinades zones de la Mediterrània. Les últimes dades de què disposem (1999) ens indiquen que se n'han anat 15.881 persones. És veritat que n'arriben 19.248, però una gran majoria són emigrants retornats. Els immigrants reals són, potser, de 3.000 a 4.000. Una dada aclaridora: un 84,25%

dels que se'n van tenir menys de 44 anys, mentre que aquest percentatge es redueix al 68,95% en els que arriben.

Malgrat que es manté l'emigració i el nombre de naixements és negatiu, i la immigració no compensa aquesta caiguda de població, les taxes de desocupació es mantenen molt elevades, un 14,5%, i per primera vegada consecutivament en la història de Galícia per dalt de la mitjana de l'estat en els últims dos anys. És a dir, que no creem llocs de treball suficients, ni tan solament en un context en el qual la població activa es manté estancada en l'actualitat i ha descregut si es compara amb fa dues dècades.

Quan comparem taxes d'atur amb altres nacionalitats o autonomies hem de tenir en compte que les comparacions no són sempre equiparables. En molts casos, hi va haver augment de la població activa. Per exemple, a Andalusia (amb un desenvolupament econòmic semblant a Galícia) des de 1994 es van crear 540.000 llocs de treball, i es va rebaixar sensiblement la taxa d'atur del 34,48% al 22,07%; mentre que en el mateix període Galícia va generar 67.000 nous llocs de treball i la taxa de desocupació va passar del 19,6% al 14,5%. És a dir, a Andalusia 12 punts menys i a Galícia a penes 5 punts, sense augment de la població activa. Les diferències són evidents.

Del minifundi a la precarietat. Si a més de les dades oficials tenim en compte algunes enquestes, estarem encara molt més prop d'una foto exacta del mercat laboral a Galícia. Concretament, el nombre de treballadors en actiu és superior al que marquen aquestes dades i la xifra de desocupats una mica més baixa. Al mateix temps, les enquestes indiquen que entre un 11% i un 14% dels treballadors per compte d'altri no tenen contracte, i eleven a un 19% o un 23% l'economia en negre, dades molt similars a les de la resta de l'estat.

Els contractes temporals sumen un 32,9% dels assalariats, percentatge que s'eleva al 63% en els menors de trenta anys. Els parats, com ja hem dit, són un 14,5%, i un 11% de treballadors no tenen contracte. Un 50% de precarietat!

Aquesta és la suma de contractes temporals més els sense contracte més els desocupats. Encara podríem afegir a aquesta xifra els assalariats que tenen un treball a temps parcial.

Amb aquest escenari laboral no és estrany que, d'acord amb les últimes dades sobre les condicions socials a Galícia, un 16,4% de les famílies tenen molta dificultat per arribar a finals de mes i un 43,2%, dificultat: un 59,6% amb problemes!, i només un 2,1% hi arriba amb molta facilitat.

Si fem una fotografia, podem dir que hi ha el doble de desocupació entre les dones que entre els homes, que les dones suporten la majoria dels treballs a temps parcial, i que joventut es relaciona amb precarietat i salaris baixos. Aquest quadre el completa el fet que en molts sectors (hostaleria, construcció, neteja, forns, perruqueries...) va augmentar la jornada laboral en els últims anys, no es paguen les hores extres (o no totes) i no es cotitza en molts casos a la seguretat social. La majoria d'aquests treballadors en precari són de les zones rurals o semirurals. Per tant, podem afirmar que la destrucció, primer, de l'agricultura de subsistència i, posteriorment, de les petites i mitjanes explotacions agràries (llet, carn, etc.) va proletaritzar o va enviar a l'emigració una gran part de la societat rural gallega. Un fet que a més va tenir i té efectes negatius sobre la identitat nacional, la llengua i la cultura del país, que la major incidència de les organitzacions nacionalistes no va poder compensar totalment.

Una economia més dependent.

Són molt pocs els sectors de l'economia gallega que van resistir el ràpid procés d'integració en l'economia espanyola i, immediatament, el reajustament produït per l'entrada a la Unió Europea i per l'anomenada globalització. Avui només podem parlar en l'activitat agrària del sector carni, vi, lactis i fusta; i tot i així, amb grans problemes cadascun. La pesca, l'única activitat en què es completen tots els processos, suporta successives reduccions de flota, i per tant de les indústries auxiliars i de transformació. La indústria se centra en l'automòbil, el

sector naval, la confecció, les conserves, auxiliars de la construcció, i algunes activitats d'enclavament. Es veu incapaç per tant d'absorbir el desmantellament del sector agrari i de potenciar els serveis sobre les activitats turístiques del comerç o del transport, com van fer altres nacionalitats o autonomies, per limitacions geogràfiques evidents.

No es va aprofitar (no es va poder) en el moment la riquesa de matèries primeres ni els excedents energètics per construir una forta indústria transformadora. Per això la fusta, el granit, la pissarra, la carn, la llet, etc. no han passat d'una primera transformació o bé es venen en brut a l'exterior, per després comprar-les una vegada transformades. Moltes produccions es van perdre, o quedaren reduïdes a la mínima expressió, ja que van ser substituïdes per importacions.

El cas és que la nostra economia, per més que molts se sorprenen amb Citroën i Zara, és menys diversa, més dèbil i més dependent, si més no en relació amb l'estat espanyol, tal i com reflecteixen les taules *input-output*. Així, mentre que el 1980 pràcticament teníem una balança de pagaments equilibrada, el 1998 el dèficit era de 450.000 milions de pesetes. Vam anar perdent terreny respecte a la resta de l'estat. Però, com és possible quan mantenim aquesta capacitat amb països més avançats de la Unió Europea? Potser hem de buscar aquests desequilibris en raons no només econòmiques sinó també polítiques, és a dir, en com es va instrumentalitzar el poder per apropiat-se de mercats eliminant la producció interna d'aquells llocs (països) més dèbils o dependents. Una especulació, potser, però les dades són les que són, i a més no és un procés aliè a l'anomenada globalització i al nou repartiment (apropiació) de mercats que s'està produint a tot el món en benefici (exclusiu) de les grans potències, i molt especialment dels Estats Units.

És possible un canvi. Fins i tot tenint en compte aquesta realitat econòmica i social negativa és possible que Galícia siga una nació dinàmica, on es cree treball digne i, per tant, augmente la natalitat, cresca la població i es protegezca

De l'arruga a Zara

El seu nom és menys conegut que el dels grans dissenyadors, però a ell es deu el protagonisme informatiu acaparat pel sector tèxtil gallec en els últims mesos. És Amancio Ortega, el qual va crear ara fa trena-set anys, a la Corunya, Zara, una botiga de roba convertida en el segle XXI en un empori important que ara engloba les cadenes Massimo Dutti, Pull & Bear, Stradivarius i Bershka, i que destaca per l'èxit borsari.

El tèxtil és –juntament amb la indústria de l'automòbil i de l'alimentació– un dels sectors més representatius de l'economia gallega, i actualment un dels indubtables protagonistes és Inditex. Als anys vuitanta va començar una sorprenent arracada i un imparable creixement econòmic. La fórmula: oferir un estil que copia el dels grans modistes a un preu accessible per a les classes mitjanes.

Així s'instal·laren als cinc continents –a França (París), a Anglaterra (Londres), al Japó...– centenars d'establiments amb els rètols de Zara. L'absorció d'altres botigues, com Stradivarius (per la qual va pagar 18.000 milions), en operacions empresarials més recents, li va permetre eliminar competència i aconseguir ampliar la quota de mercat, en arribar a una clien-

tela molt rendible, la d'edat adolescent. Tanmateix, malgrat l'èxit rotund de l'eixida a la borsa de valors d'Inditex, les condicions laborals dels seus treballadors continuen constituint l'aspecte més criticat del gegant Ortega.

El model Zara és un referent, però acostar-se a la moda gallega significa també recordar el treball de dissenyadors que triomfen fora de les nostres fronteres. És el cas d'Adolfo Domínguez, segurament el més conegut, però també d'Antonio Pernas, Roberto Verino, Caramelo, Kina Fernández, Florentino, Montoto, Mafecco, Toypes, Pili Carrera, Jealfer, Unicen o Selmark. Adolfo Domínguez va emprendre el seu camí el 1974, Roberto Verino i Caramelo, un poc abans, el 1968, i a aquesta època també es remunta l'origen de companyies com Montoto, especialitzades en gènere de punt. Són els noms més coneguts d'un sector que assolí l'època daurada a partir dels vuitanta, i que es presenten encara campanya rere campanya com a models de qualitat i amb personalitat pròpia.

Però també van ser molts els que es van quedar pel camí.

Paula Bergantiños

la naturalesa. Tenim condicions, tant per riquesa en matèries primeres i energia, com geogràfiques i humanes. Però, per tal d'aconseguir-ho és essencial un canvi polític en totes les estructures de poder. Un projecte integral de país, que partesc de potenciar una economia sostenible, autocentrada, redistributiva, i de la defensa de tot allò que constitueix la nostra identitat nacional (cultura, llengua, història). És necessari revalorar allò propi, il·lusionar la població, aprofitar tant com es pugui el potencial col·lectiu. Comprendre que l'avenç econòmic moltes vegades parteix no tant de la construcció d'infraestructures com de prioritzar la formació tècnica i cultural, de generar condicions col·lectives (i per tant personals) de transformació.

És impossible augmentar el creixement econòmic sense debilitar la dependència existent, i per aconseguir això fa falta enfortir el desenvolupament intern, tant substituint determina-

des importacions com augmentant el consum. Però, a més, és vital prioritzar les relacions econòmiques amb Portugal i amb l'Amèrica Llatina. El desenvolupament d'aquestes dues àrees permet, en un cas, crear una forta zona econòmica i política per defensar els interessos comuns dins la Unió Europea, i en l'altre, convertir Galícia en zona de pas i així eliminar el caràcter perifèric respecte del centre d'Europa.

Aquesta seria, en dues ratlles, una estratègia possible, a partir de l'escenari actual i pensant que va a continuar sense majors problemes el procés de globalització, les polítiques neoliberals, el repartiment neocolonial d'àrees d'incidència. Però això també pot experimentar grans canvis en el futur, tenint en compte les crisis i les contradiccions de la globalització i l'augment de la contestació social, fins i tot als països més afavorits per aquest model. Al capdavant, la història de la humanitat no ha

acabat, i la voluntat de les persones, dels pobles, pot modificar les situacions més adverses. I, per tant, aconseguir que les petites nacions, els treballadors, els secularment oprimits i explotats, puguem tenir de nou una oportunitat per replantejar temes com la justícia social, els drets individuals, l'autodeterminació dels pobles, la solidaritat. Per aconseguir això és fonamental, tot i estar a la perifèria més pròxima a l'imperi, no deixar de predicar, agitar, crear, treballar, organitzar, mobilitzar, lluitar... teixint tots els dies el poder des de baix, la democràcia, la voluntat social, i fonamentalment, no abandonar els objectius de la utopia!, amb totes les etapes prèvies que siguin necessàries i les aliances que siga imprescindible establir.

Manuel Mera

*Secretari confederal de formació
sindical i migració de la
Confederació Intersindical Galega*